

Pénzintézeteinknek ez az igen érdekesen és alaposan megírt monográfiája három főrésze oszlik, amelyek elsje a magyarországi pénzintézetek történetének vázlatát, a második a pénzintézeti statisztika fontosabb adatait foglalja magában, a harmadik pedig a pénzintézetek érdekeltségeivel foglalkozik. A történeli részben röviden összefoglalja a szerző a magyar bankügy egész történetét a legelső magyar pénzintézetektől kezdve a legújabb időkig, külön fejezetben ismertette a háborús, majd a háború utáni viszonyok hatását a pénzintézetekre. A második, statisztikai részben a szerző nélkülözi a legújabb időkre vonatkozó hivatalos jellegű adatokat — mert hiszen az összes pénzintézetekre vonatkozó magyar hivatalos adatok eddig csak az 1924. évig tételtek közzé — ennek dacára azonban fáradtságot nem kímélve, igyekszik összeállítani legalább a P. K. kötelékébe tartozó pénzintézetek legújabb adatait és megállapítható, hogy e törekvése sikerrel járt, az általa közölt anyag értékes és használható. Ennek a résznek tulajdonképen a legérdekesebb fejezete az, mely a pénzintézetek titkos tartalékaival foglalkozik, különösen kiemelve azon latens tartalékok fontosságát, melyek felett a magyar pénzintézetek az infláció idején (földbirtok, értékpapírok, devizák) rendelkeztek s amelyek — legalábbis jó részben — lehetővé tették, hogy a világháború következtében beállott tőkepusztulás dacára pénzintézeteink zöme az 1925. január 1-i újraértékelésnél aránylag kedvező vagyoni leltárt és mérleget tudott kimutatni, mint azt a szerző nagyon helyesen megállapítja.

A monográfia legértékesebb része kétségkívül a harmadik, melyben a pénzintézetek érdekeltségei nyerne ismertetést. Nagy alaposággal nem elégszik meg az adatok egyszerű ismertetésével, hanem széleskörű elméleti alapot is nyújt a vonatkozó irodalom ismertetésével. Különös figyelemre tarthatnak igényt az érdekeltségekre vonatkozó statisztikai összeállítások. Itt a szerző teljesen újat nyújt, hasonló adatok, hasonló összeállításban, melyek pénzintézeteink érdekeltségi köreiről tájékoztatnak, nálunk még nem kerültek napvilágra s ha azok a dolog természeténél fogva teljesen kimerítő és tökéletesek nem is lehetnek, — mint azt egyébként a szerző maga is hangsúlyozza — mégis nagy érdeklődésre tarthatnak számot. Az elérhető legnagyobb részletességre törekszik, súlyt fektetve arra, hogy a nagy-, közép- és kisbankok érdekeltségei külön is ismertette legyenek és természetesen elkülönítve mutatja ki a budapesti és a vidéki pénzintézetekre vonatkozó adatokat. Az is csak helyesnek mondható, hogy jóformán mindenütt kapcsolatot, összehasonlítási alapot keres a háború előtti adatokkal, maguknak az adatoknak összehasonlításánál azonban akkor, mikor ily kényes természetű, a gazdasági statisztika ily feltöret-

lenterületéhez tartozó vizsgálódásokról van szó, a legnagyobb óvatossággal kell eljárni. Mert hiszen, ha bizonyos — kimerítőnek nem mondható — források szerint 1910-ben az érdekeltségek „száma” 362 volt, 1924-ben pedig 1830, akkor joggal következtethetünk arra, hogy a bankok érdekeltségi köreiket jelentősen kiterjesztették, de hogy az az arány, melyet ezek a számok feltüntetnek, helyese, az legalább is kérdéses és csak a hibaforrások alapos tanulmányozása által dönthető el. Egy teljes fejezetben ismerteti a szerző a pénzintézetek ipari érdekeltségeit — adatai értékesek, megfigyelései is figyelemre tarthatnak számot.

Szádeczky Kardoss Tibor könyve kétségtelenül jelentős nyeresége gazdasági irodalmunknak, különösen azon részeiben, ahol nem riad vissza attól, hogy járhatlan területeken törjön utat.

Sz. G. dr.

Magyarország közoktatásügye a világháború óta. Összeállította: Kornis Gyula.

L'instruction publique de la Hongrie depuis la guerre mondiale. Rédigée par Jules Kornis.

A Magyar Pædagogiai Társaság kiadása, Budapest, 1927. 556. 1.

Édition de la Société Hongroise de Pédagogie. Budapest, 1927, 556 pages.

Résumé. *Ce volumineux livre est particulièrement propre à renseigner les étrangers sur l'histoire et l'état actuel de l'instruction publique de Hongrie. Dans les dernières neuf années, de profondes modifications y ont été apportées; c'est une nouvelle époque de renaissance de l'enseignement; il y a à peine de genre d'école où l'on ne voie pas de changement soit au point de vue de l'effectif, soit à celui de l'organisation. Écrit d'un style facile et donnant une vue d'ensemble nette, l'ouvrage étayé de statistiques détaillées est illustré de 144 gravures et de deux cartes, présentant la répartition territoriale des écoles.*

*

Kornis Gyulának a magyar kultúra terén kifejtett mintegy kétévtizedes munkássága a legértékesebbek, a leginkább figyelemreméltók egyike. Széleskörű működése közben figyelme, gondja kiterjed minden kulturális mozzanatra, ami a nemzet haladását van hivatva előmozdítani; tanuskodik erről a fenti címen megjelent könyv is.

Ha erre a hatalmas munkára azt a banális szót alkalmazzuk, hogy hézagpótló, keveset mondtunk. Ennél sokkal több. Nélkülözhetetlen. Valószínűleg Kornis Gyula is, aki a kultúrpolitika legfőbb irányításában most, mint közoktatásügyi államtitkár aktív részt vesz, maga is érezte, hogy valamilyen vezérfonalra, összefoglaló munkára van szükség, amely a kulturális intézmények, törvények, rendelkezések tágas területén tájékozást nyújt, olyan műre, amely ezenkívül visszatekint arra a rövid,

mindössze kilenc évnyi, de változatos, eseményekben gazdag időre is, amely a háború óta eltelt. A magyar kultúrpolitika ezalatt szokatlanul erős tevékenységet fejtett ki, számos reformot hozott létre, sok mulasztást pótoltt s terveihez anyagi eszközöket is teremtett. Ott van az iskoláztatási kötelezettség teljesítéséről, a népiskolai építési akcióról, a polgári iskolák felállításáról, fenntartásáról, a fiúközépiskolák, nemkülönben a leányközépiskolák reformjáról, a középiskolai tanárképzésről, a testnevelésről, a gyűjteményegyetemről, a külföldi magyar intézetekről és ösztöndíjakról szóló törvény s ezenkívül több új tanterv, számos utasítás, rendelet, amely mélyreható újításokat visz keresztül. Rendkívül felemelő, biztató az újjáalakító erőnek ez a kirobbanása, valóságos forrongása, a mai csonkaország hősiessége, amikor a kezéből kiütött kard helyett a földresújtott nemzet a másik kezében levő fátylával, a kultúra eszközével folytatja létért való küzdelmét. Erről nyújt fogalmat, képet ez a könyv.

Amidőn a szerző végigvezet bennünket a közoktatásügy történetének ezen az új korszakán, bemutatja egyúttal a múltat s mindegyik iskolafajnál, kultúrintézménynél az idők távolába is visszatekint. Így az egész munkát egy nagyobb bevezetés előzi meg közoktatásügyünk történeti fejlődéséről, a középkortól kezdve a legújabb időkig. Ezután *hat* külön részben a népoktatás, a középfokú iskolák, az egyetemek és kutató intézetek, a szakiskolák, a tanító- és tanárképzés, a magyar testnevelés törté-

netét, mostani rendszerét tárgyalja és az egyes fejezetek befejezéseként részletes statisztikai adatokat is közöl. A további (7—9) fejezetek a múzeumokról és levéltárakról, a színházakról és a magyar közoktatás központi kormányzatáról tartalmaznak még szintén igen érdekes ismertetőket. A statisztikai adatok nemcsak különálló csoportként szerepelnek a könyvben, hanem egybeült is kísérik az ismertető szöveget s így a gazdag anyag közt kiváló szerep jut a statisztika tájékoztató, felvilágosító számainak. A könyvnek így megvan a kapcsolata a statisztika tudományával, de másfelől szolgálatot is tesz a kulturális statisztika ügyének, amedőn támpontot, biztos alapot nyújt a mai közoktatásügy útvesztőjében és így segítő kezét ad a mindenre kiterjedő, helyes statisztikai felvételhez. Ezért külön is köszönettel tartozunk a munka kiváló szerkesztőjének.

A munka tárgyánál és alaposságánál fogva kiválóan alkalmas volna arra is, hogy megfelelő fordításban a külföldi érdeklődők figyelmét felkeltsse a magyar közoktatásügy fokozott mértékű haladása iránt s ezáltal elősegítse a külföldet kulturális életünk megismerésében.

Meg kell még említenünk, hogy a kultúrintézményeinket ábrázoló számos (144) kísérő kép, valamint két, a tanintézetek területi elhelyezkedését feltűntető térkép is helyet foglal a könyvben és ezáltal még változatosabb, élénkebb annak tartalma.

A. J. dr.

A m. kir. közp. statisztikai hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale*). — *Annuaire sanitaire international*. IIe année (1925.), IIIe année (1927). *Rapports sur les progrès réalisés dans le domaine de l'hygiène publique en vingt-sept pays*. Société des Nations. Genève.

Rapport et actes de la conférence économique internationale tenue à Genève du 4 au 23 mai 1927. Volume I., II. Société des Nations. Genève.

Représentation et organisation des travailleurs agricoles. Bureau international du Travail. Genève. 1928. (Etudes et Documents K/8.).

L'assurance-maladie libre. Collection de monographies nationales: Législations et résultats de leur application. Bureau international du Travail. Genève. 1927. (Etudes et Documents. M/7.).

Eight annual report and statement of accounts, 1926/7. The world association for adult education. London.

Year book, 1927—1928. International confederation of students. Brussels.

Tiende internationale arbeidsconferentie gehouden te Genève, 25 mei — 16 juni 1927. Centraal bureau voor de statistiek. 's-Gravenhage.

Strikes and lockouts in Canada and other countries, 1927. (Reprinted from the Labour Gazette, February 1928.).

Schoenwaldt, Dr. Max: *Die Wettbewerbslage der vorderindischen Haupthäfen*. Jena. 1928. (Probleme der Weltwirtschaft. 43.).

Cseh-Szlovákia, (Tchéco-Slovaquie). — *Geldanstalten in der Čechoslovakischen Republik, 1920*. Statistisches Staatsamt. Prag. (Čechoslovakische Statistik. 15.).

Statistický lexikon obcí v Republice Československéj. III. Slovensko. Štátny úrad statistický. Praha. 1927.

Die slovakische Industrie, 1927. Jahresbericht der Zentralvereinigung der slovakischen Industrie. Bratislava.

Tätigkeitsbericht, 1918—1925. Arbeiter Unfall-Versicherungsanstalt für Mähren und Schlesien in Brünn.